

Úlohy Policajného zboru v systéme ochrany a obrany kritickej infraštruktúry Slovenskej republiky

Anotácia: V kontexte súčasných bezpečnostných hrozieb a výziev je vysoko aktuálna požiadavka komplexného zabezpečenia obrany a ochrany kritickej infraštruktúry v kontinentálnej – európskej, slovenskej – štátnej, ako aj miestnej úrovni. Súčasný riešenie širokého okruhu otázok obrany a ochrany kritickej infraštruktúry systémovo reaguje na existujúce a predpokladané potenciálne bezpečnostné hrozby a vytvára adekvátne predpoklady na úmerné opatrenia na ich obranu, ochranu, ako aj opatrenia na podporu obrany. V zložitom systéme obrany a ochrany kritickej infraštruktúry nášho štátu a regiónov zohráva významnú úlohu Policajný zbor, ktorý svojou činnosťou zabezpečuje a vytvára rad predpokladov na efektívne fungovanie kritickej infraštruktúry.

Kľúčové slová: kritická infraštruktúra, sektor kritickej infraštruktúry, prvok kritickej infraštruktúry, kritériá identifikácie kritickej infraštruktúry, Policajný zbor, činnosti Policajného zboru.

ÚVOD

V posledných rokoch sa výrazne v Európskom bezpečnostnom priestore v súvislosti s nárastom a zmenou kvality zdrojov ohrozenia, reálnych bezpečnostných hrozieb a historických výziev zvýšil záujem spojencov o riešenie otázok obrany a ochrany kritickej infraštruktúry¹. Sú zdôrazňované skutočnosti, že kritické sú tie štruktúry, ktoré majú vplyv na ekonomiku Európskej únie (letiská, energovody, energetické podniky, priemyselné centrá, výrobné jednotky, komunikačné a informačné systémy, banky a pod., ale sú to aj systémy služieb, poskytované v tomto priestore), a je tiež zdôraznená skutočnosť, že rastie prepojenosť a funkčná nadväznosť jednotlivých kritických infraštruktúr v horizontálnej, ako aj vertikálnej rovine. V uplynulom období jednotlivé štáty Európy a medzinárodné organizácie diferencovane vytvárali inštitucionálne, legislatívne a organizačné podmienky na zabezpečenie obrany a ochrana kritickej infraštruktúry, ktorá je strategicky dôležitá pre fungovanie európskeho spoločenstva, jednotlivé štáty a ktorej strata by mohla viesť k ohrozeniu života ľudí, k nezvratným negatívnym ekonomickým a sociálnym škodám s dosahom na spoločnosť a občana. V kontexte riešených otázok kritickej infraštruktúry a jej previazanosti v európskom priestore sa v prvých rokoch nového storočia začala rozvíjať spolupráca nielen v politickej a vojenskej oblasti, ale aj v oblasti vedy a výskumu, vzdelávania personálu kritickej infraštruktúry, ako aj v konkrétnych odborných oblastiach. Súčasným významným vyústením týchto procesov spolupráce je napríklad: Európsky program pre ochranu kritickej infraštruktúry.² Poslaním uvedeného programu je pomôcť, aby v rámci celej EÚ existovala štandardná a rovnomerná úroveň obrany a ochrany kritickej infraštruktúry, aby úroveň obrany a ochrany bola rovnaká pre všetky úrovne kritickej

¹ S rastom potenciálnych teroristických hrozieb sa v deväťdesiatych rokoch minulého storočia vo vyspelých západných štátoch začalo diskutovať o zraniteľnosti národných infraštruktúr. Bol začatý proces postupného vymedzovania pojmu kritická infraštruktúra – ako základné systémy, ktoré majú hmotnú a kybernetickú základňu a majú vplyv na funkčnosť ekonomiky (napríklad: v USA Presidential Decision Directive 63 z roku 1998, vo Veľkej Británii bola na konci roku 1999 identifikovaná kritická národná infraštruktúra ako systémy, ktorých kontinuita je dôležitá pre fungovanie štátu, resp. ktorých strata alebo narušenie by viedlo alebo mohlo viesť k ohrozeniu života, vážnym negatívnym hospodárskym a sociálnym dôsledkom pre spoločnosť alebo jej veľké časti.). Pozri: Ladislav HOFREITER, Kritická infraštruktúra – pojem a obsah. In *Civilná ochrana*, august 2005, s. 42 – 43.

² Pozri: STARAČKOVÁ Jana, Kritická infraštruktúra, koncepcia kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike a spôsob jej ochrany a obrany. In *zborník 12. medzinárodná vedecká konferencia Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí*. FŠI ŽU, Žilina 20. – 21. jún 2007, s. 645 – 651.

infraštruktúry a existovalo čo najmenej reálnych, ako aj potenciálnych bodov zlyhania, aby boli pripravené a vyskúšané rýchle nápravné opatrenia.

Aktuálne otázky obrany a ochrany kritickej infraštruktúry Slovenskej republiky

Existujúci historický rámec plnenia úloh obrany a ochrany európskej kritickej infraštruktúry sa stal záväzný a limitujúci aj pre zabezpečenie obrany a ochrany národnej – slovenskej kritickej infraštruktúry. Potvrdila sa skutočnosť, že SR ako člen EÚ a NATO, štát v strede Európy je rovnako vystavený obdobným hrozbám a výzvam, akým čelia ostatné štáty v euroatlantickom priestore. V dokumente Bezpečnostná stratégia SR 2005 sú stanovené požiadavky na zaručenie bezpečnosti kritickej infraštruktúry, obmedzenie zraniteľnosti prvkov kritickej infraštruktúry a zvlášť systémov nevyhnutných pre bezpečný výkon základných funkcií štátu. Aktuálne sa reagovalo na potrebu riešiť problematiku ochrany a obrany kritickej infraštruktúry t. j. najdôležitejších organizácií a inštitúcií, prenosových sústav, zariadení, služieb, informačných a komunikačných systémov, ktorých zničenie, narušenie alebo znefunkčnenie by spôsobilo čiastočné alebo úplné zlyhanie bezpečnosti štátu. Aplikoval sa prístup, že do obrany a ochrany kritickej infraštruktúry musí byť zahrnutá verejná správa súčasne so súkromnou sférou, s rozhodujúcou právomocou a zodpovednosťou štátu. Tento prístup spresňuje napríklad chápanie obrannej infraštruktúry podľa zákona č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, kde je uvedené, že obrannú infraštruktúru tvoria pozemky, stavby, budovy a zariadenia, telekomunikačné, energetické a dopravné systémy, informačné siete a zásoby štátnych hmotných rezerv, ktoré slúžia v čase vojny, vojnového stavu na zabezpečenie obrany štátu ako špecifický národný prvok kritickej infraštruktúry. Realizovaná obsahová analýza ukázala, že SR³, nemá komplexne riešenú problematiku obrany a ochrany kritickej infraštruktúry, aj keď v rade zákonov sú riešené mnohé obsahové časti tohto problému (napríklad: zákon č. 414/2002 Z. z. o hospodárskej mobilizácii, ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu, alebo napríklad vyhláška MO SR č. 353/2004 Z. z., ktorou sa ustanovujú kritériá na zaradenie objektov obrannej infraštruktúry do kategórie ďalších dôležitých objektov), a nastolila potrebu riešenia tejto oblasti a plnenia zmluvných požiadaviek vychádzajúcich z nášho členstva v NATO a EÚ.

Požiadavka EÚ identifikovať na každom území členského štátu subjekty európskej kritickej infraštruktúry, subjekty národnej a miestnej kritickej infraštruktúry nastoľuje potrebu: definovania pojmu „kritická infraštruktúra“ a vymedzenia jeho obsahu, ako aj stanovenia kritérií na rozhodnutie o tom, či daný štruktúrny prvok môžeme vymedziť ako kritický a zaradiť ho do systému európskej, štátnej alebo miestnej kritickej infraštruktúry, a potrebu, ako zabezpečiť ich obranu a ochranu. Prijatý súbor požiadaviek sa stal záväzným aj pre SR po vstupe do NATO a EÚ v roku 2004.

V procese definovania pojmu kritická infraštruktúra sa vo všeobecnom prístupe akceptuje základná skutočnosť, že ide o takú infraštruktúru, ktorej zničenie, poškodenie alebo zníženie jej výkonných funkcií vyvolá vážne politické, sociálne a hospodárske dôsledky na eurokontinentálnej alebo štátnej, ako aj miestnej úrovni, má vplyv na zníženie obranyschopnosti, vnútornej bezpečnosti a stability, hospodárskej prosperity a rastu, môže viesť k ohrozeniu životov, zdravia a majetku obyvateľstva daného územia na medzinárodnej, štátnej alebo miestnej úrovni.

V nadväznosti na predchádzajúce konštatovanie je možné definovať „**kritickú infraštruktúru**„ ako zariadenia, systém alebo ich časti, hmotné, ako aj virtuálne, ktoré sú kľúčové pre bezpečnosť krajiny a jej občanov, pre zabezpečenie správneho fungovania

³ Zákon o ochrane kritickej infraštruktúry je v pláne legislatívnych úloh vlády SR na rok 2008.

štátnych a samosprávnych inštitúcií, ako aj podnikateľského a súkromného sektora. Sú to relatívne samostatné systémy, ktorých zničenie alebo narušenie (obmedzenie) funkčnosti by malo závažné následky na ekonomickú a spoločenskú stabilitu, obranyschopnosť a bezpečnosť štátu, fungovanie štátu a zachovanie funkcií spoločnosti, ohrozilo by životy, zdravie, bezpečnosť a ochranu obyvateľstva, ako aj kvalitu života obyvateľstva z hospodárskeho a sociálneho hľadiska.⁴

„**Sektor kritickej infraštruktúry**“ je súhrn prvkov kritickej infraštruktúry, určený na základe spoločných charakteristických znakov, pri ktorom zlyhanie niektorých z jeho dôležitých funkcií alebo niektorého jeho prvku predovšetkým v dôsledku vojenského, teroristického, sociálneho alebo prírodného nežiaduceho zásahu ohrozuje alebo narušuje niektoré z oblastí vonkajšej a vnútornej bezpečnosti a zapríčiňuje na základe najmä mimoriadnych udalostí krízové stavy, narušenie alebo ohrozenie bezpečnosti značného rozsahu⁵. Široká identifikácia sektora kritickej infraštruktúry viedla k oprávnenému používaniu pojmu „**podsektory kritickej infraštruktúry**“, ktorý zahŕňa skupinu prvkov daného sektora vzájomne previazanú a tvoriacu relatívne samostatný čiastkový podsystem, a ktorá umožňuje systémovú identifikáciu prvku kritickej infraštruktúry.⁶

„**Prvok kritickej infraštruktúry**“ je priestor, objekt, zariadenie, služba a informačný systém v sektore s podsektorovou identifikáciou, určený na základe spoločných charakteristických znakov, ktorého zničenie alebo narušenie môže mať negatívny vplyv na niektorú z oblastí bezpečnosti európskeho priestoru, nášho štátu a miestnej úrovne.

Ako základ na identifikáciu kritickej infraštruktúry na jednotlivých rovinách (európskej, štátnej, miestnej) boli využité metódy analýzy rizika, modelovania rizika a iné metódy.⁷ Stanovený všeobecný charakter kritérií identifikácie kritickej infraštruktúry vychádza z požiadavky, že kritériá sa musia uplatňovať prierezovo vo všetkých sektoroch kritickej infraštruktúry s primárnym zohľadňovaním závažnosti vplyvu narušenia alebo zničenia určitej infraštruktúry, jej sektora, podsektora alebo jeho prvku, ktorý je dôležitý pre niektorú z oblastí bezpečnosti spoločenstva, štátu, regiónu. Za základné kritériá identifikácie kritickej infraštruktúry sú vo všeobecnosti považované:

- Veľkosť dôsledkov a potenciál spôsobiť straty na životoch, negatívne pôsobiť na zdravie obyvateľstva;
- Hospodárske účinky s dôrazom na závažnosť hospodárskych strát alebo na zhoršenie výroby alebo služieb;

⁴ Napríklad HOFREITER L. definuje kritickú infraštruktúru ako súhrn fyzikálnych a virtuálnych systémov, inštitúcií, zariadení a ďalších služieb, ktorých narušenie, nedostatok alebo zničenie by mohlo spôsobiť narušenie spoločenskej stability a bezpečnosti štátu, vyvolať krízovú situáciu alebo vážne ovplyvniť fungovanie štátnej správy a samosprávy v krízových situáciách (s. 43). In Kritická infraštruktúra – pojem a obsah. In Civilná ochrana august 2005; STARÁČKOVÁ J. vymedzuje pojem KI nasledujúco – Kritická infraštruktúra je časť národnej infraštruktúry (vybrané organizácie a inštitúcie, objekty, systavy, zariadenia, služby a systémy), ktorej zničenie alebo znefunkčnenie v dôsledku pôsobenia rizikového faktora spôsobí ohrozenie alebo narušenie politického a hospodárskeho chodu štátu alebo ohrozenie života a zdravia obyvateľstva. Súčasťou kritickej infraštruktúry sú aj objekty obrannej infraštruktúry (s. 648). In Zborník 12. medzinárodnej vedeckej konferencie Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí. FŠI ŽU, Žilina 20. – 21. jún 2007; Návrh zákona o ochrane kritickej infraštruktúry vymedzuje uvedený pojem takto: ...kritickou infraštruktúrou sa rozumejú zariadenia, systémy, alebo ich časti, ktorých zničenie alebo narušenie by malo závažné následky na zachovanie funkcií spoločnosti, zdravia, ochrany, bezpečnosti, kvality života obyvateľov z hospodárskeho a sociálneho hľadiska. (§3, ods.1).

⁵ Napríklad príloha návrhu zákona o kritickej infraštruktúre uvádza tieto sektory kritickej infraštruktúry: voda, potraviny, zdravie, energetika, informačné a komunikačné technológie, doprava, verejný poriadok a vnútorná bezpečnosť, priemysel, financie. V tejto časti bol z navrhovanej koncepcie vypustený sektor výskumu a vývoja (poznámka autora).

⁶ Napríklad v navrhovanej koncepcii ochrany kritickej infraštruktúry pri sektore voda bol zaradený podsektor 1. zabezpečenie vody, 2. kontrola kvality vody, 3. zadržiavanie vody a kontrola kvality vody.

⁷ Pozri: BUZALKA J. Všeobecné otázky krízového manažmentu. s. 66 – 76.

- Vplyv na verejnosť s dôrazom na počet postihnutých obyvateľov vrátane vplyvu na dôveru obyvateľstva v spôsobilosť kvalifikovane a efektívne riešiť krízovú situáciu;
- Účinky na životné prostredie a podmienky života ľudí, hospodárskych zvierat a primerané existenčné životné podmienky;
- V prípade infraštruktúry služieb zohľadniť aj dostupnosť alternatívnych náhrad vrátane trvania narušenia a obnovy služieb;
- Pravdepodobnosť, že prvok môže byť cieľom teroristického alebo vojenského útoku, ako aj to, že môže byť ohrozený inými rizikovými faktormi z hľadiska možného ovplyvňovania politického alebo hospodárskeho chodu či prosperity štátu, ako aj blahobytu občanov, pohybu veľkého množstva ľudí, ľahkej prístupnosti a pod;
- Následky útoku alebo pôsobenie iného rizikového faktora na prvok infraštruktúry spôsobia ohrozenie alebo narušenie politického chodu štátu alebo jeho obranyschopnosť;
- Prvok infraštruktúry je v systéme ochrany a obrany spoločnosti svojou štruktúrou, funkciou, materiálnou či virtuálnou bázou jedinečný a nenahraditeľný;
- Teritoriálny dosah negatívnych dôsledkov – niekoľko štátov EÚ, štát, miestna štátna úroveň;
- Časový dôsledok – dĺžka trvania dôsledku = krátkodobý, strednodobý, dlhodobý a pod.

V zjednodušenej polohe je možné zhrnúť, že rozhodujúcim kritériom určovania prvkov kritickej infraštruktúry je neakceptovateľné riziko v rovine spoločenstva, štátu a miestnej úrovne⁸.

V kontexte riešenia a analýzy štruktúry kritickej infraštruktúry podľa úrovne, t. j. Európska únia, štátna úroveň a miestna úroveň, je významná požiadavka na diferencovanosť obrany a ochrany kritickej infraštruktúry pre všetky sektory, podsektory a prvky kritickej infraštruktúry podľa ich vyššie uvedenej dôležitosti. Táto požiadavka prezentuje potrebu uplatnenia kvantitatívnej a kvalitatívnej analýzy, modelovania, generalizácie a ďalších metód poznania, ako aj improvizovanej intuície, uplatnenie pragmatickej skúsenosti a pod.⁹

Naša súčasná koncepcia obrany a ochrany kritickej infraštruktúry zahŕňa najmä oblasti: riadenia obrany a ochrany kritickej infraštruktúry; vymedzenie pôsobnosti orgánov štátnej správy na úseku ochrany a obrany kritickej infraštruktúry; stanovenie povinností prevádzkovateľom prvkov kritickej infraštruktúry; vypracovanie a plnenie bezpečnostných plánov prevádzkovateľa prvku kritickej infraštruktúry, organizovanie a vykonávanie systému obrany a ochrany prvkov kritickej infraštruktúry; podporu reálií, ktoré prispievajú k rozvoju obrany a ochrany kritickej infraštruktúry a minimalizácie potenciálnych bodov a oblastí zlyhania.

Oblasť riadenia obrany a ochrany kritickej infraštruktúry zahŕňa najmä úlohy a opatrenia ako sú – vykonávanie analýzy rizík na základe vývoja a prebiehajúcich zmien bezpečnostných výziev a hrozieb a zraniteľných miest jednotlivých prvkov kritickej infraštruktúry, ich možného negatívneho vplyvu na zachovanie základných funkcií spoločnosti, bezpečnosti, životov, zdravia a kvality života obyvateľstva z bezpečnostného, hospodárskeho a sociálneho hľadiska; identifikácia dôležitých zariadení, objektov, priestorov,

⁸ Bližšie: BUZALKA, J. Všeobecné otázky krízového manažmentu. s. 50 – 53.

⁹ Návrh zákona o ochrane kritickej infraštruktúry predpokladá, že na štátnu a miestnu úroveň MV SR ustanoví všeobecne záväzný právny predpis a uvedie kritériá na určenie prvkov kritickej infraštruktúry.

informačných systémov v rámci prvku kritickej infraštruktúry; stanovenie priorít protiopatrení a optimalizácie postupov na obranu a ochranu kritickej infraštruktúry;

Oblasť pôsobnosti orgánov štátnej správy na úseku ochrany a obrany kritickej infraštruktúry – je vymedzená zákonom a zahŕňa ministerstvá, ostatné ústredné orgány štátnej správy, v ktorých kompetencii je vyčlenený sektor alebo prvok kritickej infraštruktúry. Pri plnení úloh obrany a ochrany kritickej infraštruktúry a ich kontrole spolupracujú ministerstvá so štátnymi orgánmi, právnickými a fyzickými osobami, ktoré sú prevádzkovateľmi prvkov kritickej infraštruktúry. Ministerstvá – MV SR a MO SR najmä: vypracovávajú koncepciu obrany a ochrany kritickej infraštruktúry; riadia výkon štátnej správy na tomto úseku v svojej pôsobnosti; vydávajú všeobecne záväzné predpisy na plnenie úloh v tejto oblasti; zabezpečujú plnenie záväzných aktov EÚ a NATO v tejto oblasti; vykonávajú a koordinujú kontrolnú činnosť v tejto oblasti; zabezpečujú výmenu informácií v tejto oblasti podľa medzinárodných zmlúv; predkladajú vláde návrhy na zaradenie prvku do sektora kritickej infraštruktúry alebo jeho vyradenie; vedú centrálnu evidenciu prvkov kritickej infraštruktúry všetkých sektorov. Ministerstvá vypracovávajú analýzu rizík zraniteľnosti za príslušný sektor, spracúvajú návrhy na zaradenie alebo vyradenie prvkov do alebo zo sektora kritickej infraštruktúry a predkladajú ju ministrom; vedú evidenciu prvkov za príslušný sektor kritickej infraštruktúry, kontrolujú plnenie úloh obrany a ochrany kritickej infraštruktúry, spolupracujú pri plnení úloh obrany a ochrany kritickej infraštruktúry s orgánmi plniacimi úlohy v príslušnom sektore kritickej infraštruktúry, predkladajú súhrnnú správu o kontrolách prvkov za sektor kritickej infraštruktúry v bežnom roku. Obvodný úrad v sídle kraja a obvodný úrad zahrnú do analýzy územia a do plánu ochrany obyvateľstva dosahy narušenia prvkov kritickej infraštruktúry a opatrenia na účinnú obranu a ochranu prvkov kritickej infraštruktúry, podieľajú sa na vykonávaní kontrolnej činnosti v tejto oblasti.

Oblasť stanovenia povinností prevádzkovateľom prvkov kritickej infraštruktúry vymedzuje povinnosti prevádzkovateľa prijať všetky potrebné opatrenia, potrebné na obranu a ochranu prvku kritickej infraštruktúry s cieľom odvrátiť, zmierniť a neutralizovať hrozbu a riziko jeho narušenia. Prevádzkovateľ najmä: volí pri výstavbe nových zariadení alebo pri modernizácii existujúcich zariadení najlepšie dostupné prostriedky ochrany a bezpečnosti prvku kritickej infraštruktúry; spracuje a vedie stanovenú dokumentáciu a evidenciu; vykonáva potrebné opatrenia na podporu obrany a ochrany prvku kritickej infraštruktúry; zabezpečuje pravidelnú kontrolu; poskytuje príslušným orgánom potrebnú súčinnosť, informácie a podklady; vypracuje bezpečnostný plán do troch mesiacov od obdržania oznámenia, ktorým bol určený ako prvok kritickej infraštruktúry; zabezpečuje pravidelné precvičovanie kritických situácií podľa bezpečnostného plánu; postupuje podľa bezpečnostného plánu v prípade narušenia prvku alebo bezprostrednej hrozby narušenia prvku kritickej infraštruktúry; je spôsobilý preukázať plnenie úloh stanovených zákonom.

Oblasť vypracovania bezpečnostných plánov, organizovania a vykonávania systému podpory obrany a ochrany prevádzkovateľmi prvku kritickej infraštruktúry. Bezpečnostný plán sa vypracúva v súčinnosti s príslušnými orgánmi a subjektmi, s ktorých súčinnosťou sa uvažuje pri zdolávaní hrozieb narušenia chodu prvku kritickej infraštruktúry. V bezpečnostnom pláne prevádzkovateľ identifikuje zariadenia kritickej infraštruktúry a stanoví bezpečnostné riešenia, ktoré existujú alebo sa zavedú na ich ochranu. Bezpečnostný plán prevádzkovateľa obsahuje najmä: identifikáciu dôležitých zariadení; analýzu rizík zraniteľných miest jednotlivých zariadení a možných dôsledkov na základe potenciálnych hrozieb; určenie hlavných stálych bezpečnostných opatrení. Stále bezpečnostné opatrenia sú tie, ktoré upresňujú investície a prostriedky, nevyhnutné na zabezpečenie ochrany kritickej infraštruktúry. Patria sem najmä: technické opatrenia (systém prístupových kontrol, monitorovacie a detekčné systémy, ochranné a preventívne prostriedky); organizačné opatrenia a krízové riadenie; opatrenia z hľadiska odbornej prípravy subjektov

zabezpečujúcich ochranu prvku kritickej infraštruktúry; osobité opatrenia k bezpečnosti informačných systémov.

Oblasť podpory skutočností, ktoré prispievajú k rozvoju obrany a ochrany kritickej infraštruktúry a minimalizácii potenciálnych bodov a oblastí zlyhania, vyžaduje – budovať a systémovo rozvíjať konzistentné a kooperatívne partnerstvo medzi vlastníkmi, prevádzkovateľmi a štátnymi a samosprávnymi orgánmi; podporovať spoluprácu jednotlivých systémov a podsystémov, vytvárať záložné alebo náhradné prvky systému kritickej infraštruktúry; realizovať diferencované obranné a ochranné opatrenie, úmerné úrovni potenciálneho nebezpečia; plánovať a pripravovať vyskúšané nápravné opatrenia.

Z pohľadu riešenia predmetných obsahových otázok je významná problematika súčasných úloh a opatrení v oblasti obrany a ochrany kritickej infraštruktúry. Medzi aktuálne úlohy môžeme zaradiť:

- Zovšeobecňovať a v praxi realizovať pozitívne, ako aj negatívne skúsenosti spoločností, organizácií, inštitúcií, ktoré sa odlišujú od „bežných“ tým, že pracujú pod neustálym tlakom z možného ohrozenia a udržiavajú vyváženosť medzi spoľahlivosťou a maximálnou produkciou;
- Realizovať bezpečnostnú prípravu obrany a ochrany kritickej infraštruktúry aj pre nízko pravdepodobné riziko s veľkým dosahom alebo katastrofálnym následkom s časovým predstihom a riešiť možné budúce problémy už dnes;
- V kontexte skutočnosti vyjadrujúcej prepojenosť a nadväznosť jednotlivých kritických infraštruktúr riešiť ich obranu a ochranu koordinovane, systémovo a komplexne, rešpektovať ich jednotlivé úrovne (európsku, štátnu a miestnu) a previazanosť;
- Zamerať aktivity vedeckej komunity a vysokých škôl na riešenie vybraných teoretických a praktických otázok obrany a ochrany kritickej infraštruktúry;
- Zabezpečiť priebežnú prípravu a vzdelávanie vlastníkov, manažérov, pracovníkov a i. kritickej infraštruktúry na pružnú reakciu, odbornú improvizáciu, aplikáciu praktických skúseností a podobne;
- Zdokonaľovať informačný systém, monitoring stavu a výkonnosti prvkov kritickej infraštruktúry, rýchlej výmeny informácií a optimálneho systému varovania a vyzovnenia na jednotlivých úrovniach.

Aktuálne otázky miesta a úloh Policajného zboru v systéme obrany a ochrany kritickej infraštruktúry Slovenskej republiky

Z Bezpečnostnej stratégie SR 2005 vyplýva, že rozhodujúcim prostriedkom bezpečnostnej politiky SR je jej **bezpečnostný systém**. Zároveň bezpečnostný systém definuje ako „... **mnohostranný komplex, ktorý sa skladá zo zahraničnopolitických, ekonomických, obranných, vnútrobezpečnostných, sociálnych, záchranných a ekologických nástrojov a ich vzájomných väzieb**“. Pre jasné určenie miest Akadémie Policajného zboru v Bratislave v takto nadefinovanom bezpečnostnom systéme musí vychádzať z tradičných nástrojov bezpečnostnej politiky, pod ktorými vnímame zahraničnú službu a Ozbrojené sily SR a ďalšie nástroje bezpečnostnej politiky, medzi ktoré patria spravodajské služby, ozbrojené bezpečnostné zbory (*Policajný zbor, Železničná polícia, Zbor väzenskej a justičnej stráže*), bezpečnostné zbory (*Zbor colnej správy*), záchranné zbory a záchranné služby (*Hasičský a záchranný zbor, banská, horská a zdravotná záchranná služba*), subjekty hospodárskej mobilizácie, subjekty pôsobiace na finančnom trhu (*bankovníctvo, kapitálový trh, poisťovníctvo*). Pre úplnosť výpočtu nástrojov participujúcich na realizácii bezpečnostnej politiky SR nie je možné vynechať medzinárodné a regionálne inštitúcie a združenia, ktorých členom je SR (*OSN, EÚ, NATO, OBSE, OECD, Rada Európy*,

Vyšehradská skupina, Stredoeurópska iniciatíva a ďalšie), mimovládne organizácie, medzinárodné dohody, dohovory, zmluvy, normy a štandardy a médiá.

Slovenská republika vo svojej Bezpečnostnej stratégii deklaruje svoju odhodlanosť, v súlade s medzinárodným právom a svojimi medzinárodnými zmluvnými a politickými záväzkami flexibilne použiť všetky nástroje bezpečnostnej politiky v ich komplexe, resp. jednotlivo podľa príslušnosti k riešeniu bezpečnostných hrozieb a výziev, s cieľom obmedziť až eliminovať ich negatívny dosah na bezpečnosť občana a štátu.

Z uvedeného je teda zrejmé, že v rámci bezpečnostnej politiky štátu je PZ zaradený medzi jej nástroje. Ak vezmeme do úvahy celé spektrum oprávnení a potencií PZ na riešenie možných konfliktných situácií, môžeme si dovoliť konštatovať, že v rámci nástrojov bezpečnostnej politiky SR má tento isté „výsadné“ postavenie práve pre svoj široký kompetenčný charakter.

Široký kompetenčný charakter PZ si môžeme jednoducho odvodiť z § 2 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v platnom znení, v ktorom sú taxatívne vymenované jeho úlohy. Vymenovanie úloh PZ je práve tým dôležitým momentom, z ktorého pochopíme jeho postavenie a úlohy v systéme ochrany a obrany kritickej infraštruktúry SR, a to však iba za predpokladu osvojenia si a následnej analýzy vymedzenia kritickej infraštruktúry. Nevyhnutnosťou k pochopeniu takto postaveného problému je aj schopnosť komparácie výsledkov analýzy definície kritickej infraštruktúry práve k úlohám PZ.

Zákonom je PZ uložená povinnosť chrániť život a zdravie osôb a majetku, plniť úlohy na úseku a vo veciach vnútorného poriadku a bezpečnosti. Sú to všetko atribúty kľúčové pre bezpečnosť krajiny, stability spoločnosti a jej nerušeného naplňovania základných funkcií socializácie. Zákon ďalej PZ v § 3 zákona č. 171/1993 Z. z. v platnom znení splnomocňuje pri plnení svojich úloh k synergetike s orgánmi verejnej moci, ozbrojenými silami, ozbrojenými bezpečnostnými zbormi, ozbrojenými zbormi, Slovenskou informačnou službou, s právnickými osobami a fyzickými osobami, s orgánmi územnej samosprávy, a tým mu umožňuje naplňovať svoje poslanie s tradičnými a ostatnými nástrojmi bezpečnostnej politiky štátu, pokiaľ si to riešenie vzniknutej konfliktnéj alebo krízovej situácie vyžaduje. Osobitne je potrebné si povšimnúť zákonnú povinnosť PZ pri plnení svojich úloh pri spolupráci s fyzickými osobami a z toho vyplývajúcej povinnosti fyzických osôb takúto spoluprácu akceptovať, pokiaľ im zákon (*napr. Trestný poriadok*) neumožňuje opak.

Plnenie úloh postavených pred PZ vo všeobecnosti, ale samozrejme i v systéme ochrany a obrany kritickej infraštruktúry SR, je umožnené najmä nasledovnými skutočnosťami:

- PZ má zákonom široko vymedzené právomoci, oprávnenia a povinnosti,
- PZ má na vysokej úrovni pripravené ľudské zdroje a adekvátnu úroveň materiálnych zdrojov, na základe čoho je pripravený na činnosti vo všetkých konfliktných situáciách, ktoré sú sprievodným javom núdzového stavu, výnimočného stavu, vojnového stavu a času vojny,
- PZ je svojou početnosťou ľudských zdrojov najpočetnejším ozbrojeným bezpečnostným zborom štátu a tieto počty zodpovedajú dostatočnosti pri intervencii na plnení úloh v štandardných situáciách a aj v systéme ochrany a obrany kritickej infraštruktúry,
- organizačná štruktúra Akadémie Policajného zboru v Bratislave zodpovedá z hľadiska stupňa organizovanosti a stupňa akcieschopnosti svojej predurčenosti na plnenie úloh stanovených zákonom, zároveň svojou flexibilitou a operatívnou možnosťou preskupovania síl a prostriedkov je pripravená reagovať na všetky možné bezpečnostné hrozby a bezpečnostné výzvy v rámci dynamiky meniaceho sa bezpečnostného prostredia SR,

- PZ je aktívne zapojený do všetkých úrovni metodických a výkonných manažmentov, zriaďovaných v rámci bezpečnostného systému SR a nástrojov jej praktickej realizácie,
- PZ (*tak ako sme už uviedli*) spolupracuje s orgánmi štátnej správy, ako aj samosprávy, fyzickými osobami v čase mieru, ako aj za vojny.

Pôsobnosť PZ vyplýva z právneho rámca jeho činnosti, z ktorého vychádza i rozsah, obsah, metódy, formy sily a prostriedky zapojenia do ochrany a obrany kritickej infraštruktúry. Svoju činnosť pri ochrane a obrane kritickej infraštruktúry zameriava na plnenie úloh, ktoré vyplývajú zo zabezpečovania prevencie pred ohrozením, zo znižovania rizika ohrozenia existencie a stability prvku, požiadaviek na odvracanie útoku na prvok alebo systém jeho ochrany a obrany, z odstraňovania následkov útokov a náhradného fungovania prvku kritickej infraštruktúry. Cieľom týchto preventívnych akcií, ako aj opatrení je odradiť páchatel'ov útokov a vytlačovať ich mimo oblasti záujmových cieľov. Ak k dôjde k teroristickému útoku, disponovať takými taktickými stratégiami, ktoré umožňujú účinne a efektívne využiť vlastné sily, ako aj sily a prostriedky v teritóriu na odrazenie útoku a prenasledovanie, izolovanie a zadržanie páchatel'ov.

V zjednodušenej podobe môžeme rozdeliť činnosti PZ pri plnení úloh obrany a ochrany a tomu zodpovedajúcich krízových situácií na:

- **realizáciu základných činností** (PZ – spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku; odhaľuje trestné činy a zisťuje ich páchatel'ov; vedie boj proti terorizmu a organizovanému zločinu; zaisťuje osobnú bezpečnosť najvyšších predstaviteľov štátu ; zabezpečuje ochranu štátnej hranice; spolupôsobí pri zabezpečovaní verejného poriadku; dohliada na bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky; odhaľuje priestupky; vykonáva pátranie po osobách a veciach; vykonáva kriminalisticko-expertízu a znaleckú činnosť; spolupôsobí pri zabezpečovaní ochrany civilného letectva; ...);
- **realizáciu osobitných činností v krízových situáciách** (zabezpečuje uzatvorenie inkriminovaného priestoru; vykonáva dopravné a poriadkové opatrenia v oblastiach, kde je vyhlásené obmedzenie pohybu a pobytu osôb; zaisťuje uvoľnenie ciest a reguláciu dopravy; zamedzuje vstup nepovolánym osobám do uzatvoreného priestoru; podieľa sa na zabezpečovaní organizácie a priebehu evakuácie; rieši úlohy súvisiace s kriminálnou činnosťou v priestore zásahu; plní úlohy súvisiace s identifikáciou mŕtvych; vykonáva zvýšenú ochranu objektov osobitnej dôležitosti a ďalších dôležitých objektov; vykonáva dôslednú kontrolu totožnosti osôb, ich prehliadky, prehliadky dopravných prostriedkov; zabezpečuje prednostné vyšetrowanie trestnej činnosti súvisiacej s krízovou situáciou; ...);
- **prípravu ochrany a obrany kritickej infraštruktúry** (realizuje prípravu krízových plánov a súčinnosti s orgánmi štátnej správy a miestnej samosprávy, záchranných zborov a služieb; analýzu plnenia preventívnych opatrení a upresnenie „Plánu plnenia preventívnych opatrení“; prípravu kvalitného personálneho, organizačného a materiálno-technického zabezpečenia; prípravu príslušníkov PZ – členov krízových štábov a bezpečnostných rád; zabezpečuje svoju účasť a podiel na mobilizačných a tematických modelových cvičeniach obvodných úradov alebo ministerstiev; ...);
- **súčinnosť a podporu činností spolupôsobiacich subjektov** (kde sú obsiahnuté činnosti ako aktivizácia krízových štábov (skupín riadenia) útvarov; komplexné zabezpečenie podpory a súčinnosti v jednotlivých činnostiach so zainteresovanými subjektmi a občanmi; podiel na plnení úloh mobilizácie ozbrojených síl, hospodárskej mobilizácie, evakuácie, plynulosti zásobovania a i.; zabezpečenie bezporuchového informačného toku a sledovanie vysielania závažných informácií v Slovenskom rozhlase a Slovenskej

televízií; zabezpečenie ochrany vlastných objektov, ako aj objektov zaradených do ochrany daného útvaru; realizácia ďalších opatrení; ...).¹⁰

Naznačené potenciálne činnosti PZ pri plnení úloh obrany a ochrany kritickej infraštruktúry sú v prípade teroristického útoku, ako aj podpore obrany zo strany PZ konfrontované s asymetrickým ohrozením, ako aj iracionálnym postupom protivníka /páchateľa/. Prostriedkom prípravy na riešenie krízových situácií a plnenie úloh obrany a ochrany kritickej infraštruktúry sú modelové situácie prípravy a riešenia krízových situácií, kvalitný praktický výcvik, realizované taktické cvičenia a pod., majúce vyústenie do rámcových, ako aj vecných – konkrétnych bezpečnostných plánov na ochranu a obranu kritickej infraštruktúry, ktoré vychádzajú z princípov a podmienok boja proti terorizmu a rešpektujú podmienky a špecifiká určitej oblasti, teritória a objektu. Plány sa stávajú praktickými návodmi postupov a systémom opatrení v prípade narušenia chodu infraštruktúry a základom pre taktiku ako efektívne a aktívne čeliť teroristickým útokom. K potenciálnym ohrozeniam kritickej infraštruktúry je potrebné mať k dispozícii aj dostatočné a efektívne sily a prostriedky služieb PZ. Základnou požiadavkou účinnosti funkčnosti ochrany a obrany kritickej infraštruktúry je schopnosť účinne a efektívne reagovať na teroristický útok, ktorému nepredchádzali žiadne varovné informácie, reagovať samostatne, ako aj v súčinnosti s ozbrojenými silami v rámci nasadenia orgánov krízového riadenia. Miesto a úlohy PZ vo vnútroštátnom bezpečnostnom a obrannom systéme SR /ochrane a obrane kritickej infraštruktúry – pozn. autorov/ sú okrem uvedených skutočností určované aj politickými nástrojmi, majúcimi výstupy v zákonných normách, materiálnom a ekonomickom zabezpečení, ako aj akceptáciou a tvorbou konkrétneho, historicky viac či menej optimálneho, modelu tohto ozbrojeného bezpečnostného zboru.¹¹

Záver

Vychádzajúc z analýzy súčasných bezpečnostných rizík v euroatlantickom a stredoeurópskom priestore SR vo svojej Bezpečnostnej stratégii SR 2005 upozorňuje na aktuálnosť požiadavky adekvátnej bezpečnosti kritickej infraštruktúry pred terorizmom a potrebu prijímania opatrení na obmedzenie zraniteľnosti prvkov kritickej infraštruktúry, zvlášť systémov nevyhnutných pre bezpečný výkon základných funkcií štátu. Cieľom ochrany a obrany prvkov kritickej infraštruktúry je znížiť riziko ohrozenia existencie, stability a funkčnosti prvkov kritickej infraštruktúry alebo odvrátiť útok na prvky kritickej infraštruktúry, alebo na systém ich ochrany a obrany. Filozofia koncepcie ochrany a obrany kritickej infraštruktúry spočíva aj na premisách, akými sú definovanie rizík ohrozenia prvkov kritickej infraštruktúry, systému prevencie proti pôsobeniu rizikových faktorov na prvky kritickej infraštruktúry, odvrátenie možnosti pôsobenia rizikových faktorov na prvky kritickej infraštruktúry, alebo na systém ich ochrany a obrany, zníženie rizika ohrozenia existencie a stability prvku, odvrátenie útoku na prvok alebo na systém jeho obrany a ochrany, odstránenie následkov útoku a primeraná reakcia na narušenie alebo zničenie prvku. Na aktuálnosť riešenia otázok ochrany a obrany kritickej infraštruktúry ukazuje aj analýza obsahov dokumentov, akými sú: Koncepcia kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike a spôsob jej ochrany a obrany 2006, Národný program pre ochranu a obranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike 2007, Návrh zákona NR SR o ochrane kritickej infraštruktúry 2008.

¹⁰ Porovnaj: Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbere.

¹¹ BLAŽEK, V., CIGÁNIK, E. Súčasnú úlohu a poslanie bezpečnostných zborov v systéme obrany Slovenskej republiky. s. 37.

PZ patrí medzi základné zložky bezpečnostného systému krajiny, ktorý sa musí vhodne zakomponovať i do systému plnenia úloh ochrany kritickej infraštruktúry pred hrozbou terorizmu v súčasných zmenených bezpečnostných podmienkach. Do popredia vystupuje požiadavka zvýšenia efektívnosti a účinnosti opatrení pri ochrane a obrane kritickej infraštruktúry v oblastiach preventívnej činnosti, kriminálneho spravodajstva, vyšetrovania a služieb osobitného určenia, ich použitia v našom prostredí s vhodnými prostriedkami, vhodnou metodikou vykonávania služobných činností v rámci súčinnosti a spolupráce. V súčasnosti je aktuálna skutočnosť, že ochranné a obranné policajné akcie, zamerané na ochranu a obranu kritickej infraštruktúry môžu mať globálny (medzinárodný), regionálny (nadmárodný) a miestny (národný) charakter. Táto skutočnosť vychádza z reálnej existencie, nadnárodnej /európskej/ kritickej infraštruktúry, národnej /štátnej/ kritickej infraštruktúry, regionálnej /miestnej/ kritickej infraštruktúry a ich vzájomnej previazanosti a funkčnej spätosti. Najčastejšie preventívne policajné akcie na štátnej a regionálnej úrovni budú nasmerované na ochranu a obranu určitého, bezprostredne ohrozeného teritória, ochranu a obranu objektov osobitnej dôležitosti a ďalších dôležitých objektov, ochranu osôb – významných politických osobností, predstaviteľov a autorít orgánov verejnej moci, osôb z podnikateľských kruhov, osobností z kultúrneho života a pod., ako aj preventívne policajné akcie na ochranu informácií, ako aj na ochranu obyvateľstva pred psychologickým pôsobením pri informačných a psychologických útokoch, ochranu hromadných prostriedkov a dopravných komunikácií, ochranu stavu verejného poriadku a vnútornej bezpečnosti. V oblasti obrany kritickej infraštruktúry PZ realizuje súbor činností zameraných na vnútornú bezpečnosť a poriadok pri zabezpečovaní rozvoja a udržiavaní optimálnej funkčnosti obranného systému ako celku, ako aj ochrane obranej infraštruktúry a prvkov kritickej infraštruktúry, ktoré sú poskytované Ozbrojeným silám SR a spojencom na zabezpečenie obrany štátu a spojencov.

Literatúra

- BERŽI, L. Teória policajno-bezpečnostných služieb (osobitná časť). Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 1996, ISBN 80-8054-006-3.
- Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 2005. Schválená Národnou radou Slovenskej republiky 23. septembra 2005.
- BLAŽEK, V., CIGÁNIK, E. Súčasný úlohy a poslanie bezpečnostných zborov v systéme obrany Slovenskej republiky In *Policajná teória a prax*. 2008, roč. 16, č. 2, s. 24 - 46, ISSN 1335-1370.
- BUZALKA, J. *Všeobecné otázky krízového manažmentu*. Akadémia Policajného zboru v Bratislave. Bratislava : Tlačiareň MV SR, 2005, 136 s. ISBN 80-8054-353-4.
- HOFREITER, L. Kritická infraštruktúra – pojem a obsah. In *Civilná ochrana august 2005*, s. 42 – 43.
- STARÁČKOVÁ, J. Kritická infraštruktúra, koncepcia kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike a spôsob jej ochrany a obrany. In *zborník 12. medzinárodná vedecká konferencia Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí*. FŠI ŽU, Žilina 20. – 21. jún 2007, s. 645 – 651.
- Národný program pre ochranu a obranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike. Bratislava, MV SR, 2008, 24 s.
- Návrh zákona NR SR o ochrane kritickej infraštruktúry. Bratislava MV SR, 2008, 10 s.
- Koncepcia kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike a spôsob jej ochrany a obrany. Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore

Key words: critical infrastructure, critical infrastructure sector, critical infrastructure element, identification criteria of critical infrastructure, Police Force, activities of the Police Force

Summary

The issue of critical infrastructure defence and protection is not a new one in the European Union conditions nor in the conditions of the Slovak Republic. The fact, that it comes into the prominence in the area of theoretical elaboration, as well as in the legislation area and practical measures of the concerned security entities on global, state and regional levels, is a consequence of new conditions of development – mainly of globalisation and a system interconnection on the one hand, and the increasing security threats and risks on the other hand. Several documents react to the new conditions of providing protection and defence of critical infrastructure in conditions of the Slovak Republic: Critical infrastructure concept in the Slovak Republic and the method of its protection and defence 2006, National Programme on protection and defence of critical infrastructure in the Slovak Republic 2007, Bill of the National Council of the Slovak Republic on critical infrastructure protection 2008. Our philosophy of critical infrastructure protection and defence consists in the premises such as defining the threats to separate elements of critical infrastructure, system of prevention against risk factors effect on elements of critical infrastructure, aversion of the attack on an element or a system of its defence and protection, elimination of consequences of the attack and an appropriate reaction to invasion or destruction of the element. Critical infrastructure protection and defence are implemented by a security system of the Slovak Republic which represents a multidimensional set of subsystems taking part in creation and guaranty of outer and inner security. The Police Force belongs to basic units of the country's security system which is included into the system of performance of tasks of critical infrastructure protection against the terrorism threat in the changed security conditions. The Police Force performs tasks of critical infrastructure protection and defence, mainly in the field of prevention, direct intervention against terrorists and other threats (risks), support to ensuring the defence tasks and their direct performance. Currently, in operation of the Police Force arises a demand to increase the efficiency and effectiveness of measures applied in critical infrastructure protection and defence, namely in the field of preventive activities, criminal intelligence, investigation and special tasks services, their use in our environment with appropriate means, methodology of service activities performance in terms of cooperation. Preventive police actions at a state or regional levels will lead to protection and defence of a particular territory with imminent threat, protection and defence of special importance premises and other important premises, protection of persons – important political personalities, public power representatives and authorities, entrepreneurs, personalities from cultural life, etc., actions for information protection, citizens protection against psychological effects during information and psychological attacks, public transport and roads protection and protection of public order and inner security. In the field of critical infrastructure defence the Police Force performs a set of activities aimed at inner security and order in ensuring the development and maintaining optimum functionality of the defence system as a whole, as well as in protection of the defence infrastructure and critical infrastructure elements provided to the Armed Forces of the Slovak Republic and allies to ensure the defence of a state and allies.

*Doc. Vladimír Blažek ,CSc.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra krízového manažmentu
vo verejnej správe
e-mail: vladimir.blazek@minv.sk*

*Ing. Ladislav Šimon
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra policajných služieb
e-mail: simonl@minv.sk*

Recenzent: prof. PhDr. Ján Buzalka, CSc.